

JÚLIA DUDÁŠOVÁ-KRIŠŠÁKOVÁ*

Profesor Štefan Tóbič a jeho pôvodná rigorózna práca v kontexte dejín slovenskej dialektológie

DUDÁŠOVÁ-KRIŠŠÁKOVÁ, J.: Professor Štefan Tóbič and his Original Post-Graduate Thesis in the Context of the History of Slovak Dialectology. *Slavica Slovaca*, 56, 2021, No 1, pp. 115-124 (Bratislava).

The monograph *Dialects of South-West Gemer*, issued in two volumes (2020 and 2021), is part of a compendium of dialects of Gemer, the most extensive work in Slovak dialectology, published as part of Professor Štefan Tóbič's legacy. The monograph deals with a description of the phonemic system used in dialects of South-West Gemer from both diachronic and synchronic viewpoints. The morphological and lexical levels also provide a lot of data. The author analysed dialectal material from fifty-nine areas of South-West Gemer, acquired by means of direct field research in the 1930s and 1940s. In 1951, the author presented the work in the extent of 728 pages for his post-graduate final exam at the Faculty of Arts, Comenius University in Bratislava, and was awarded the title *Philosophiae Doctor*.

Slovak dialectology, dialects of South-West Gemer, compendium of dialects of Gemer.

Monografia **Nárečia juhozápadného Gemera** vychádza vo Vydavateľstve Prešovskej univerzity v Prešove v dvoch častiach, v poradí ako štvrtá a piata kniha dialektologického spisu **GEMERSKÉ NÁREČIA I – III**, ktorý postupne vydávame z pozostalosti Štefana Tóbiča (07.02.1909 – 02.09.1969), popredného slovenského jazykovedca, dialektológa, pedagóga, vysokoškolského profesora a organizátora vysokého školstva na východnom Slovensku. Rukopis monografie pozostáva zo 728 strán napísaných na písacom stroji a bol uložený v osobitnom obale pod názvom **GEMERSKÉ NÁREČIE II. / Nárečia juhozápadného Gemera / Hláskoslovie**, ktorý mal vyjsť vo vydavateľstve *Obzor* v Bratislave v roku 1971 ako XXXV. dielo vydané v rámci edície *Gemerské vlastivedné pohľady*. Edíciu zriadil a spravoval pri *Gemerskej vlastivednej spoločnosti* v Rimavskej Sobotě PhDr. Július Bolfík (1915 – 1993), zakladateľ a predseda spoločnosti.¹

Tieto údaje sa nachádzajú na titulnom liste a na jeho vnútornej strane, ktoré rukou napísal a vložil do obalu J. Bolfík ako redaktor edície *Gemerské vlastivedné pohľady*. Okrem toho celý rukopis monografie prečítal a starostlivo opravil na viacerých miestach. Išlo o tri typy korektúr: (1) Dopísal hlásku široké dlhé *ä* ako protiklad krátkeho širokého *a* v tých pozíciách, v ktorých jej výskyt je náležitý. Toto pokladáme za zásadnú korektúru, lebo PhDr. Bolfík sa opieral o aktívnu znalosť dialektu, v ktorom sa zachovala táto archaická fonéma ako relikv staršieho vývinového

* Prof. PhDr. Júlia Dudášová-Kriššáková, DrSc., Centrum jazykov a kultúr národnostných menšín Prešovskej univerzity v Prešove, Ul. 17. novembra 15, 080 78 Prešov.

¹ V spomínanej edícii bolo v rokoch 1966–1991 publikovaných 90 samostatných knižných titulov z viacerých vedných oblastí, ako sú napríklad archeológia, história, národopis, jazykoveda, dejiny literatúry, pedagogika a pod. Vo vydaných dielach sa nastoľovali otázky majúce priamy vzťah s územím bývalej Gemerskej stolice, s jej minulosťou a súčasnosťou v širokom slova zmysle. V roku 1992 bola *Gemerská vlastivedná spoločnosť* premenovaná na *Gemersko-malohontskú vlastivednú spoločnosť*. (Porov. www.dejiny.sk/gmvs.htm).

stavu gemerských nárečí. (2) V mnohých prípadoch podoplňoval odkazy na literatúru v poznámkach pod čiarou, to znamená, že k menu príslušného autora, pri ktorom v texte nebol odkaz na jeho konkrétnu prácu, doplnil číslo v hornom indexe a doplnil potrebné bibliografické údaje. V tomto prípade vidno, že J. Bolfík často redigoval rukopisy kníh, ktoré vydávala Gemerská vlastivedná spoločnosť. Preto pri korektúrach mohol využiť svoje dlhoročné redaktorské skúsenosti. (3) Napokon sa snažil, ale nebolo to vždy úspešné, rozlúštiť pôvodné príklady v texte na tých miestach, na ktorých sa písarka prepisujúca text na písacom stroji pomýlila a chybné zapísané príklady opravovala gumovaním, vinou čoho sa na kópii textu tieto príklady stali nečitateľnými. Ak opravené údaje neboli v súlade s fonologickým systémom daného dialektu, radšej sme doplnený príklad vynechali. Takých prípadov nebolo veľa.

Tento rozsiahly rukopis monografie sme z pragmatického hľadiska rozdelili do dvoch častí: GEMERSKÉ NÁREČIA II / Časť prvá / *Nárečia juhozápadného Gemera* / Hlásokoslovie / Časť historická (2020) a GEMERSKÉ NÁREČIA II / Časť druhá / *Nárečia juhozápadného Gemera* / Hlásokoslovie / Časť synchronická (2021). Ide o najrozsiahlejšiu monografiu v slovenskej dialektológii, ktorá vychádza po sedemdesiatich šiestich rokoch od ukončenia prác na rukopise v roku 1944. Celý dialektologický spis pozostávajúci z piatich kníh približuje slovenskej i zahraničnej slavistickej i slovistickej verejnosti vzácne dielo, v ktorom profesor Štefan Tóbič zhmotnil svoje životné krédo: slúžiť na prospech rozvoja slovenskej jazykovedy a slovenského národa.²

Monografia *Nárečia juhozápadného Gemera* vznikala postupne v rozpätí rokov 1929 – 1944 a je výsledkom systematického štúdia gemerských nárečí, na ktoré sa podujal Š. Tóbič už od čias svojho vysokoškolského štúdia a na priamy podnet viacerých českých profesorov pôsobiacich na jeho alma mater v Bratislave, ale najmä na podnet profesora Václava Vážneho, významného českého jazykovedca, dialektológa a iniciátora dialektologického výskumu Slovenska v medzivojnovom období.

„Jazykovédny odbor Učené Společnosti Šafaříkovy v Bratislavě ve shodě se slovanským seminářem Komenského university vytýčil si jako jednu ze svých nejpřednějších úloh vychovávatí slovenský universitní dorost za spolupracovníky pro monografické zpracování jednotlivých krajů Slovenska z hlediska dialektologického. Myšlenka ta začala se uskutečňovatí hned po založení odboru v Bratislavě na podzim roku 1932. O prvé její úspěšné výsledky zasloužil se velmi významně *Sbor pro výzkum Slovenska a Podkarpatské Rusi při Slovanskem ústavu v Praze*, který od r. 1933 pravidelnými podporami umožňoval činnost nejmladších slovenských dialektologů, sdružených v komisi Jazykovědného odboru USŠ.“³

Na výskume slovenských nárečí v jednotlivých regiónoch sa v rokoch 1933 – 1935 a 1936 – 1938 zúčastnilo sedemnást' mladých bádateľov, ktorí prijali výzvu profesora V. Vážneho a časť svojich prázdnin venovali výskumu nárečí svojho rodného regiónu. Mnohí z nich sa stali členmi dialektologickej komisie a neskôr pokračovali v rozvoji slovenskej dialektológie a jazykovedy, opierajúc sa o základy, ktoré boli položené v tomto období. Pokladáme za dôležité uviesť mená všetkých, pretože ide o dôležitú súčasť dejín slovenskej dialektológie, ako sa vychovával mladý lingvistický dorast v medzivojnovom období. O výsledkoch svojich prázdninových štúdií slo-

² Tóbič, Š.: *Gemerské nárečia I / Časť prvá / Úvod – Členenie – Charakteristika*. Ed. J. Dudášová-Kriššáková. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove, 2018. 176 s.; Tóbič, Š.: *Gemerské nárečia I / Časť druhá / Gemerská nárečová čítanka*. Ed. J. Dudášová-Kriššáková. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove, 2018. 448 s.; Tóbič, Š.: *Gemerské nárečia III / Krátky jazykový atlas gemerských nárečí*. Ed. J. Dudášová-Kriššáková. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove, 2019. 92 s.

³ Vážný, V.: *Zprávy členů Dialektologické komise Učené Společnosti Šafaříkovy o studiu slovenských nárečí v letech 1933 – 1935*. Praha: Generální komise nakladatelství „Orbis“ v Praze, 1936, s. 3.

venských nářečí títo mladí bádatelia podávali pomerne podrobné správy, ktoré boli publikované v časopise *Carpatica* vychádzajúcom ako orgán *Sboru pro výzkum Slovenska a Podkarpatské Rusi při Slovanském ústavu v Praze*. Správy o využití prázdninových štipendií podával tiež prof. V. Vážný ako predseda Jazykovedného odboru Učenej spoločnosti Šafaříkovej a jeho dialektologickej komisie, ktorý organizoval výskum a ktorý bol tiež zodpovedný za pridelenie prázdninových štipendií a ich vyúčtovanie.

Augustín Rakus (oblasť Trnavy v r. 1933 a 1934), Ján Halaša (dolná Orava v r. 1933), **Eugen Pauliny** (detvianske nárečie vo Zvolenskej stolici v r. 1933–1935), **Eugen Jóna** (v Novohrade v r. 1933 a 1934), **Štefan Tóvik** (juhozápadný Gemer v r. 1933–1935), **Jozef Szabó** (stredný Gemer v r. 1934 a 1935), Albert Arany (východný Gemer v r. 1934–1935) a **Jozef Štolc** (spišské nárečia v r. 1933–1935).⁴

Ján Béder (nárečia na západnom Slovensku v okr. Hlohovec v r. 1938), Adolf Kellner (český bádateľ, ktorý skúmal nárečia na slovensko-poľskom pomedzí na Kysuciach v r. 1938), Stanislav Petřík (skúmal hudobnú stránku vety v nárečiach v okolí Žiliny, Prievidze, Topoľčian a Dolného Kubína v r. 1936), Ladislav Šimovič (nárečie Terchovej a okolia v hornotrenčianskej oblasti a na severnej Orave v r. 1937 a 1938), Jozef Hrozičnik (olejkárska a šafranická tradícia v Turci v r. 1938), Július Laubert (nárečia zvolenského Horehronia v r. 1937), **Eugen Pauliny** (nárečia vo Zvolenskej stolici a v tekovskom Pohroní v r. 1936–1938), **Eugen Jóna** (novohradské nárečia v r. 1936 a 1937), **Štefan Tóvik** (nárečia juhozápadného i východného Gemera a gemerského Horehronia v r. 1936–1938), **Jozef Szabó** (nárečia stredného Gemera a gemerského Horehronia v r. 1936 a 1937), Juraj Enderle (nárečia na spišsko-gemerskom pomedzí v r. 1937), **Jozef Štolc** (spišské nárečia v r. 1936 a 1937), Ján Šarga (sotácke nárečia v r. 1937 a 1938), Adalbert Arany (správa o činnosti maďarskej komisie Jazykovedného odboru Učenej Spoločnosti Šafaříkovej a členov Maďarského seminára UK v Bratislave v r. 1937 a 1938).⁵ Prílohu tohto ročníka čas. *Carpatica* tvorí bibliografia prác o slovenských nárečiach z pera E. Paulinyho, v ktorej nájdeme takmer všetky tituly z oblasti slovenskej dialektológie publikované v medzivojnovom období.⁶

Na záver tohto prehľadu mladých bádateľov, ktorí reflektovali na výzvu svojho profesora, sa nám žiada uviesť citát zo zdravice k životnému jubileu V. Vážneho, ktorej autorom je E. Pauliny. „Je nesporné, že jeho práce na výskume slovenského jazyka, najmä slovenských nářečí, sú základného charakteru. Každá budúca práca z tejto oblasti musí na Vážneho prácu nadväzovať a z nej vychádzať. Ale rovnako veľkú prácu vykonal prof. Vážný aj pri výchove časti dnešnej slovenskej lingvistickej generácie. ... Je pravda, že sme metódu dialektologickej práce prevzali od neho a učili sa od neho. Ale nie v tom bola podstata jeho učiteľského pôsobenia. Veď prof. Vážný je učiteľom veľkého počtu ľudí, z ktorých mnohí nezostali pri dialektológii, ba ani pri lingvistiky. Podstata jeho učiteľského pôsobenia bola v tom, že vedel vzbudiť záujem, to je slabé slovo, zapáliť vášň pre odbornú prácu. Mal nesmiernu trpezlivosť v styku s poslucháčmi...Kofko času prestál s nami pred mapou a ako sme odchádzali od neho s pevným presvedčením, že konáme vynikajúcu prácu, ako sme túžili objavovať neznáme nárečové Slovensko. To bol skvelý

⁴ Vážný, V.: Zprávy členů Dialektologické komise Učené Společnosti Šafaříkovy o studiu slovenských nářečí v letech 1933 – 1935. In: *Carpatica*, I, sv. I. Nákladem „Sboru pro výzkum Slovenska a Podkarpatské Rusi“ při „Slovanském ústavu“ v Praze – v Generální komisi nakladatelství „Orbis“ v Praze, 1936. 82 s.

⁵ Vážný, V.: Zprávy o využití prázdninových stipendií, poskytnutých členům Dialektologické komise Jazykovedného odboru Učené Společnosti Šafaříkovy na studium slovenských nářečí v letech 1936 – 1938. In: *Carpatica*, I, sv. II, řada A, č. 3. Nákladem Slovanského ústavu v Generální komisi nakladatelství „Orbis“ v Praze, 1940. 108 s.

⁶ Pauliny, E.: Přehľad prác o slovenských nárečiach za uplynulých dvacať rokov. In: *Carpatica*, I, sv. II, řada A, č. 8. Nákladem Slovanského ústavu v Generální komisi nakladatelství „Orbis“ v Praze, 1940. 22 s.

pocit objavov a dobrodružstva. A v tom, že vedel v nás tento záujem vzbudiť, že ho vedel udržať a živiť, v tom je jeho veľká zásluha o rozvoj slovenskej lingvistiky“ (s. 6).⁷

Tieto správy majú vysokú dokumentárnu hodnotu a niektoré prerástli do samostatných vedeckých štúdií. Cieľom tohto rozsiahleho nárečového výskumu bolo vypracovanie monografií o dialektoch jednotlivých regiónov Slovenska najmä na zvukovej a tvaroslovnej rovine a neskôr aj na syntaktickej a lexikálnej rovine, ale najmä určenie a vymedzenie hraníc základných izoglos starších i mladších javov praslovanského pôvodu. V ďalšej etape cieľom výskumu bola aj príprava Atlasu slovenského jazyka.

Zo šiestich správ o výsledkoch prázdninových štúdií, ktoré Š. Tóbiik publikoval v spomínaných dvoch ročníkoch časopisu *Carpatica*,⁸ vyplýva, že patril k najusilovnejším a najúspešnejším zberateľom nárečí svojho rodného Gemera, ako naňho spomínajú jeho súputníci (J. Štolc). V tých správach informoval nielen o tom, čo stihol zapísať, koľko dedín navštívil, ktoré javy najviac upútali jeho pozornosť, ale ako mu pribúdali údaje z jednotlivých lokalít, postupne spresňoval aj svoje vedecké plány, ako spracuje získaný nárečový materiál. Najprv publikoval čiastkové štúdie v časopisoch *Bratislava, Linguistica Slovaca* a v *Sborníku Matice slovenskej*, neskôr, ako mu pribúdal materiál, si zaumienil, že dokončí pripravovanú monografiu o nárečiach juhozápadného Gemera. Zaujímalo ho gemersko-novohradské pomedzie, ktoré sa vyznačovalo mnohými osobitosťami.⁹ V správe za rok 1936 nachádzame zmienku o tom, že pripravuje podrobný atlas celej gemerskej oblasti a už vtedy mal hotových 40 máp s približne 500 izoglosami. Bol si vedomý toho, že gemerské dialekty predstavujú nevyčerpatelne jazykové bohatstvo, ktoré má veľký význam pre poznanie dejín slovenského jazyka, ako aj pre poznanie štruktúry súčasného spisovného jazyka. Veľmi ho zaujal aj gemerský slovník, pre ktorý je charakteristická neobyčajná pestrosť.

V Dodatku k prvej správe za rok 1936 (napísaný v Košiciach 28. mája 1937) sa napríklad dozvedáme, že okrem Učenej spoločnosti Šafárikovej mu štipendium poskytla aj Matica slovenská, preto zdôrazňuje, že v uplynulých prázdninách sa mohol viac venovať výskumu gemerských nárečí. V centre pozornosti boli najmä nárečia juhozápadného Gemera a rozšírenie tých hláskoslovných izoglos, ktoré – povedané jeho slovami – „vybiehajú z juhozápadnej ohniskovej oblasti a sú rozšírené ďalej na oblasti stredného alebo východného Gemera.“ Sústavné študoval sústavu slovesných tvarov, ktorá je v Gemi neobyčajne pestrá a archaická, keďže sa v týchto dialektoch zachovali viaceré petrefakty ako napríklad participium préterita typu *jed, nes, rjek* a pod. Už tu prišiel k poznaniu, že výskum nárečových javov treba spájať so štúdiom osídlenia Gemera, a to v starej, novej a novej dobe. Ten široký porovnávací aspekt ho neskôr priviedol k členeniu gemerských dialektov na tzv. *vlastné* nárečia v juhozápadnom, strednom a východnom Gemi a *nevlastné* (kolonizované) v severnom, severozápadnom, juhozápadnom a v južnom Gemi. Jeho pozornosti neušli ani informácie o goralskom dialekte v Pohorelej a v Lome nad Rimavicou, ako aj o rusínskom nárečí v Pači pri Rožňave.

Uvedomoval si, že pre lepšie poznanie gemerských nárečí treba skúmať gemerské nárečia ako celok. Prvú zmienku o tom, že hodlá napísať monografiu o nárečiach celého gemerského

⁷ Paulíny, E.: K životnému jubileu prof. Václava Vážneho. In: Jazykovedný časopis, 13, 1962, s. 3-7.

⁸ Tóbiik, Š.: Zprávy o sbírání a štúdiu nárečí gemerských, najmä z juhozápadného Gemera z prechodnej oblasti gemersko-novohradskej a z východného Gemera z prechodnej oblasti gemersko-spišskej. In: *Carpatica*, I, sv. 1. Nákladem „Sboru pro výzkum Slovenska a Podkarpatské Rusi“ při „Slovanském ústavu“ v Praze – v Generální komisi nakladatelství „Orbis“ v Praze, 1936, s. 25-30; Tóbiik, Š.: Zprávy o výsledkoch prázdninových štúdií gemerských nárečí. In: *Carpatica*, I., sv. II, řada A, č. 3. Nákladem Slovanského ústavu v Generální komisi nakladatelství „Orbis“ v Praze, 1940, s. 31-37.

⁹ Tóbiik, Š.: c. d., 1940, s. 31-33.

areálu, nájdeme už v správe za rok 1935. Cesta k realizácii týchto ambícií bola dlhá, ťažká a trnitá.¹⁰ To sa mu podarilo až o tridsaťštyri rokov neskôr, keď v roku 1969 odovzdal do tlače rozsiahly rukopis venovaný charakteristike a členeniu gemerských nárečí spolu s antológiou nárečových textov zo sto slovenských obcí z bývalej Gemerskej stolice. Venoval sa tiež výskumu spisisko-gemerského jazykového pomedzia a výskumu nárečí gemerského Horehronia. Študoval archívny materiál v obciach ležiacich v Rimavskej doline a v ďalších lokalitách.

Z jeho správ o výskume nárečí rodného kraja v rokoch 1933–1938 plynie radosť z užitočnej práce, zápal pre nárečový výskum, ktorý eufemisticky nazýval „potulkami za materiálom.“ Vidno, že priamy kontakt s informátormi mu prinášal radosť. Toto nadšenie a radosť z priameho terénneho výskumu svedčí o tom, že bol zapáleným dialektológom a vášnivým zberateľom gemerských nárečí. Toto nadšenie a zápal pre dialektologický výskum, tú túžbu objavovať takmer neznámy nárečový Gemer, určite získal od svojho učiteľa prof. V. Vážneho, vďaka ktorému jeho žiaci mali z prázdninových štúdií slovenských nárečí „skvelý pocit objavov a dobrodružstva.“¹¹ Zápal pre poznanie nárečového bohatstva Gemera a presvedčenie o tom, že táto práca má široký celospoločenský dosah, si Š. Tóvik uchoval po celý život až do svojej predčasnej smrti v roku 1969.

„Hneď na začiatku svojho univerzitného štúdia v Bratislave zamiloval som sa do reči svojich rodičov z gemerských vŕškov. ...So zbieraním som započal už v r. 1929 a od tých čias využíval som prázdnin k potulkám za materiálom. Tento mi rástol, dedinka pribúdala v mojich zápiskoch za dedinkou. Dnes mám už nárečový a tradičný (rozprávkový i piesňový) materiál z 59 dedín juhozápadného Gemera. Táto oblasť tvorí polovicu župy Gemerskej. Všimol som si zvlášť prechodných dialektov z Novohradu do Malohontu (aj Rimavskou dolinou ho volajú; je to najzápadnejší pás obcí na rozhraní Novohradu a Gemera) a preto musel som preskúmať aj dialekty susednej časti Novohradu, ktorá sa volá aj V. Hontom (dolina Poltárska a Sušianska)“, uvádza Š. Tóvik v prvej správe z dialektologického výskumu za rok 1933. „Z tejto oblasti mám najpresnejšie a najpodrobnejšie preskúmanú *Rimavskú dolinu* s príľahlými vŕškami gemerskými. Materiál mám čiastočne už aj spracovaný (podal som ho ako *domácu štátnu prácu z jazyka československého* už v r. 1932 v práci: *Nárečia Rimavskej doliny. Hláskoslovie*). Teraz po novej kontrole, ho prepracúvam a doplňujem aj spracovaním skloňovania, časovania a skladby. Podobne rozpisujem materiál aj pre gemerský slovník. Materiál z ostatných obcí stále doplňujem a celkovú oblasť stále rozširujem.“¹²

Tento citát uvádzame preto, že sa v ňom nachádza prvý konkrétny údaj o napísaní prvej kapitoly neskoršej monografie *Nárečia juhozápadného Gemera*. Druhý údaj autor uviedol v úvode k monografii, kde spomína, že celý rukopis mal hotový už v roku 1944 s výnimkou poslednej kapitoly o synchronnom opise konsonantického systému nárečí juhozápadného Gemera. Tretí dôležitý dátum je na diplome o udelení titulu Philosophiae Doctor v odbore slovanská filológia – porovnávacía jazykoveda na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave zo dňa 29. júna 1951 na základe obhajoby rigorózneho práce „Nárečia juhozápadného Gemera“.

¹⁰ Podrobnejšie o okolnostiach oneskoreného vydania rukopisu Š. Tóbika *Gemerské nárečie* z roku 1969 pozri: Dudášová-Kriššáková, J.: Štefan Tóvik a jeho dielo *Gemerské nárečia I – III* v kontexte slovenskej jazykovedy. In Tóvik, Š.: *Gemerské nárečia I / Časť prvá / Úvod – Členenie – Charakteristika*. Ed. J. Dudášová-Kriššáková. Prešov: Vydavateľstvo PU v Prešove, 2018, s. 7 – 22.

¹¹ Porov. Paulíny, E.: K životnému jubileu prof. Václava Vážneho, c. d., 1962, s. 6.

¹² Tóvik, Š.: Zprávy o sbieraní a štúdiu nárečí gemerských, najmä z juhozápadného Gemera z prechodnej oblasti gemersko-novohradskej a z východného Gemera z prechodnej oblasti gemersko-spišskej, c. d., 1936, s. 26 – 27.

Na tomto mieste pokladáme za vhodné vrátiť sa do obdobia pred udelením titulu PhDr., aby sme si z retrospektívneho pohľadu objasnili, ktoré objektívne aj subjektívne okolnosti zabránili tomu, že rukopis takmer hotovej monografie napokon nevyšiel tlačou.

V úradnom liste z Dekanátu Filozofickej fakulty Slovenskej univerzity zo dňa 19. marca 1951 oznamujú Š. Tóvikovi, pôsobiacemu vtedy vo funkcii riaditeľa Vyššej hospodárskej školy v Košiciach, že na základe veľmi dobrých posudkov od oponentov jeho dizertačnej práce „Nárečia juhozápadného Gemera. Časť I. Hláskoslovie“ bude pripustený k „prísnyim skúškam doktor-ským (rigorózam),“ na ktoré sa môže kedykoľvek prihlásiť po úspešnom absolvovaní fakultnej vedomostnej skúšky.

V ďalšom liste zo dňa 2. júna 1951 Správa Slovenskej akadémie vied a umení oznamuje autorovi, že zaradila do svojho edičného plánu na rok 1951 rukopis jeho diela Nárečia juhozápadného Gemera. Autor listu doc. dr. Jozef Štolc, prednosta sekretariátu Správy SAVU, pripomína, že rukopis treba odovzdať v dvoch exemplároch, a zároveň prosí autora, aby obratom oznámil na sekretariát SAVU, v akom stave je pripravovaný rukopis a kedy ho môže záväzne odovzdať na vydanie.

Z obsahu dvoch listov z 12. augusta 1950 a 23. decembra 1950 vyplýva, že Š. Tóvik už pred rigoróznym konaním odovzdal rukopis práce Nárečia juhozápadného Gemera (714 s.) na sekretariát Jazykovedného ústavu SAVU dňa 12. augusta 1950. V druhom liste z 23. decembra 1950 mu prednosta sekretariátu Správy SAVU Jozef Štolc oznamuje, že rukopis práce bol podrobený aprobačnému pokračovaniu a výsledok je kladný. Preto žiada autora, aby „podľa možnosti čo najskôr dodal úplný a všetkými prílohami vystrojený rukopis, písaný strojom (medzerníkom č. 3) na jednej strane kancelárskeho papiera.“ Zároveň ho žiada, aby k rukopisu pripojil osobitné vyhlásenie, že súhlasí s potrebnými redakčnými úpravami, ktoré vykoná Jazykovedný ústav Slovenskej akadémie vied a umení. Posudzovatelia žiadajú, aby autor vyhotovil k práci podrobný abecedný index slov. Záverom listu J. Štolc upozorňuje autora monografie, „že dodanie úplného rukopisu je veľmi naliehavé a nemožno s tým odkladať, pretože sme viazaní plánovaním.“

V úradnom prípise z 11. mája 1950 prof. dr. Štefan Luby a prof. dr. Andrej Sirácky vyzývajú Š. Tóbika, aby poinformoval vedenie Slovenskej akadémie vied a umení o svojich vedeckých plánoch na rok 1951 a v ďalších rokoch. Bola to už druhá výzva adresovaná Š. Tóvikovi, pretože najstarší list od prof. dr. Š. Lubyho (tajomníka Správneho zboru SAVU) a prof. dr. A. Siráckeho (predsedu Správneho zboru SAVU), ktorý sa zachoval v autorovej pozostalosti, je z 26. marca 1949. V liste ponúkajú autorovi možnosť vydať monografiu o nárečiach juhozápadného Gemera vo Vydavateľstve Slovenskej akadémie vied a umení. Žiadajú ho, aby čo najskôr poinformoval vedenie SAVU, ako ďaleko je so spracovaním materiálu a kedy by mohol predložiť definitívny rukopis do vydavateľstva. Pripomínajú, že rukopis sa dáva na posúdenie dvom univerzitným profesorom a ak bude priaznivý posudok, rukopis bude zaradený do edičného programu. Odpoveď na tento prvý list sa nezachovala, Š. Tóvik zareagoval až na výzvu z 11. mája 1950 podrobnou správou, z ktorej uvádzame väčší citát.

Tento citát z autorovej odpovede je dôležitý pre podrobnejšie poznanie dejín slovenskej dialektológie v tridsiatych a štyridsiatych rokoch 20. storočia. „Od skončenia vysokoškolských štúdií pracujem na výskume gemerských a najmä juhozápadogemerských nárečí. Na monografii „Nárečia juhozápadného Gemera“ pracujem sústavnejšie od roku 1940, pravda, s väčšími prestávkami pre veľkú zaujatosť v škole. Hláskoslovie na 700 stranách strojom napísaných mám už skoro hotové a budem ho môcť zaslať začiatkom júla, nie ako bolo sľúbené na schôdzke Dialektologickej komisie SAVU v Bratislave, už koncom apríla alebo mája. Pre úradné zaneprázdnenie a chorobu som sa z práce musel vypnúť a tak som sľub nemohol dodržať. – Tvaroslovie asi na

300 – 400 stranách chcem napísať v lete a v septembri, takže celá monografia by mohla byť na 1.000 – 1.100 stránkach hotová asi koncom septembra t. r. Potom chcem pracovať na normatívnej mluvnici slovenskej najmä vzhľadom na potreby školské (odborné školy a poslucháči Pedagogickej fakulty).“¹³ List nie je datovaný, ale z obsahu vyplýva, že Š. Tó bik ihneď reagoval na výzvu zo SAVU v Bratislave, mohlo to byť ešte v máji 1950.

Ako vidno, kolegovia a spolupracovníci Š. Tóbika pôsobiaci v Jazykovednom ústave SAVU vedeli o tom, že napísal hodnotnú monografiu o nárečiach juhozápadného Gemera. Preto ho vyzývali, aby hotový rukopis poslal na posúdenie a na základe recenzných posudkov ho upravil a pripravil na vydanie vo Vydavateľstve Slovenskej akadémie vied a umení. Jedno je isté, že autor spomínaný rukopis predložil na rigorózne konanie, na základe ktorého získal titul Philosophiae Doctor na svojej alma mater v roku 1951. Avšak v ďalšej práci na úprave rukopisu na základe pripomienok posudzovateľov nepokračoval. Nezachovali sa o tom žiadne údaje. Bola to rozsiahla práca, nevieme, či mal hotové mapy, ktoré spomínal vo svojich správach z prázdninových štúdií, ale monografia v podstate bola hotová. Chýbali mapy, záver, cudzojazyčné resumé, abecedný index slov. Taktiež nedokončil druhú časť monografie,

venovanú opisu tvaroslovia juhozápadogemerských nárečí, v rozsahu cca 300 – 400 strán, ktorú hodlal napísať v lete 1950, ako napísal v odpovedi na výzvu zo Slovenskej akadémie vied a umení o odovzdaní rukopisu do vydavateľstva (pozri vyššie).

Tak sa skončila anabáza, osud jednej hodnotnej monografie o nárečiach v juhozápadnom Gemeri. Monografia ostala v rukopise, uložená v obale čakala na svojho vydavateľa, čakala, kedy sa naplní jej osud, kedy nájde svojich čitateľov, kedy sa dostane k svojim študentom a bádateľom slovenských nárečí doma i v zahraničí, kedy obohatí zoznam vydaných kníh zo slovenskej dialektológie a jazykovedy.¹⁴

¹³ Š. Tó bik od 20. 10. 1950 začal externe prednášať na pobočke Pedagogickej fakulty Slovenskej univerzity v Bratislave so sídlom v Košiciach a od 1.10.1952 bol prijatý za interného pracovníka košickej pobočky Pedagogickej fakulty SU. Ku dňu 31.10.1952 rozviazal pracovný pomer a ukončil funkciu riaditeľa Vyššej hospodárskej školy v Košiciach. Od 1.11.1952 bol menovaný za vedúceho Katedry slovenského jazyka a literatúry pri pobočke Pedagogickej fakulty Slovenskej univerzity v Bratislave so sídlom v Prešove. Podrobnejšie Matlovič, R.: Biografické kalendárium. In Gemerské nárečia I / Časť druhá / Gemerská nárečová čítanka. Ed. J. Dudášová-Kriššáková. Prešov: Vydavateľstvo PU v Prešove, 2018, s. 397-398.

¹⁴ Nebol to ojedinelý prípad v slovenskej jazykovede, keď autor pre svoje mimoriadne zaneprázdnenie nestihol vydať svoju knihu. Na vydanie monografie **K najstarším dejinám slovenského jazyka** (rukopis bol hotový koncom roka 1938) čakal jej autor akademik **Ľudovít Novák** (1908 – 1992), zakladateľ modernej slovenskej jazykovedy v 30-tych rokoch 20. stor. a Slovenskej akadémie vied a umení (1943), vyše štyridsať rokov. (Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1980. 352 s.). **Jozef Orlovský** (1908 – 1990) svoj výskum gemerských nárečí, ktorému sa venoval od tridsiatych rokov minulého storočia, úspešne zavŕšil vydaním dvoch monografií až v závere svojej aktívnej tvorivej činnosti: **Stredogemerské nárečia**. Martin: vydalo Vydavateľstvo Osveta pre Gemerskú vlastivednú spoločnosť v Rimavskej Sobotě v roku 1975. 272 s. **Gemerský nárečový slovník**. Martin: vydalo Vydavateľstvo Osveta pre Gemerskú vlastivednú spoločnosť v Rimavskej Sobotě v roku 1982. 424 s. („Tak heslá budúceho gemerského slovníka, ktorý hodlám zostaviť aj s kolegom Adalbertom Aranyom, pekne rastú“, píše J. Orlovský v správe o nárečovom výskume za rok 1940, s. 40. In: Carpatica I, sv. II, řada A, čísl. 3, s. 38-41). **Eugen Jóna** (1909 – 2004) tiež začínal výskum novohradských nárečí v tridsiatych rokoch, o čom podával správy v časopise Carpatica (1936, s. 18-24; 1940, s. 28-30). Vydania monografie **Novohradské nárečia** sa však nedožil. (Bratislava: Veda, 2009. 164 s.). Prácu pripravil na vydanie z jeho pozostalosti Pavol Žigo pri príležitosti stého výročia narodenia. Avšak E. Jóna avizoval už v roku 1936 vo svojej štúdií *Príspevok k otázke takzv. bohémizmov v nárečiach Novohradu a Gemera* (In: Sborník Matice slovenskej, 1936, 14, s. 131) vydanie monografie *o nárečí severovýchodného Novohradu*, ktorej prvá časť mala vyjsť „v najbližšom čase“ v Spisoch Jazykového odboru Matice slovenskej. K aktívnym bádateľom slovenských nárečí v medzivojnovom období, ktorý spolu s predchádzajúcimi jazykovedcami patrí ku zakladateľskej generácii slovenskej jazykovedy, patrí prof. PhDr. **Jozef Štolc**. (1908 – 1981). Ako uvádza editor I. Ripka, autor stačil pred svojou smrťou ukončiť a upraviť rukopis monografie **Slovenská dialektológia**. Práca, ktorá má charakter vysokoškolskej učebnice, vyšla vo vydavateľstve Veda v Bratislave v roku 1994. (178 s.+37 máp). V tomto kontexte nemôžeme nespomenúť posmrtné vydaný jazykový atlas ukrajinských (rusínskych) nárečí na východnom Slovensku, ktorého autorom je **Vasil' Latta** (1921 – 1965), najlepši

Za istý zlom v Tóvikovej vedeckovýskumnej činnosti možno pokladať jeho prechod zo strednej školy na vysokoškolské pracovisko na košickej pobočke Pedagogickej fakulty Slovenskej univerzity v Bratislave v roku 1950 a neskôr od roku 1952 na prešovskej pobočke. K jeho náročnej pedagogickej a vedeckovýskumnej činnosti pribudla aj organizačná práca a bohatá aktivita v akademických funkciách. Keď si pozrieme jeho publikačnú činnosť v uvedenom období, musíme konštatovať, že v roku 1957 publikoval iba jednu štúdiu z dialektológie *Členenie a charakteristika gemerských nárečí* (So 6 mapami), v ktorej predstavil svoju novú koncepciu výskumu gemerských nárečí ako celku.¹⁵ Táto štúdia signalizovala, že od spracovania nárečí jedného regiónu prechádza k výskumu gemerských nárečí na celom území bývalej Gemerskej stolice a že výsledky výskumu z rukopisu *Nárečia juhozápadného Gemera* začlení do širšieho celogemerského i celoslovenského kontextu.

Správnosť nášho predpokladu potvrdzuje jeho intenzívna práca v druhej polovici 60-tych rokov minulého storočia na príprave veľkej monografie o nárečiach rodného kraja pod názvom *Gemerské nárečie I. Gemerská nárečová čítanka (s členením, charakteristikou a mapami)*, ktorá mala vyjsť v edícii *Gemerské vlastivedné pohľady pri Gemerskej vlastivednej spoločnosti*. Hotový rukopis v rozsahu 663 strán napísaných na písacom stroji na firemnom papieri vydavateľstva Obzor v Bratislave autor odovzdal do redakcie Gemerskej vlastivednej spoločnosti tesne pred svojou predčasnou smrťou v roku 1969. Domnievame sa, že toto dielo o gemerských nárečiach mohol prof. Š. Tóvik napísať v rokoch 1966 – 1969, pretože vedecká úloha s názvom *gemerské nárečia* nebola začlenená do jeho programu vedeckovýskumnej činnosti na roky 1954 – 1965. Vyplýva to zo *Správy o vedeckovýskumnej činnosti za kalendárny rok 1965*, v ktorej podáva podrobné informácie o riešení troch nových tém. Tieto čiastkové úlohy boli zaradené medzi tzv. rezortné úlohy a ich riešenie bolo koordinované z pražského centra Československej akadémie vied.

(1) **Slovník východoslovenských nárečí**, úloha čís. 27.02.-4a, zač. 1954 – koniec 1965, koord. akad. B. Havránek. Uvádza niekoľko faktov z tejto správy, ktorú podával Štefan Tóvik na vedecké oddelenie Filozofickej fakulty Univerzity P. J. Šafárika, pretože ide o rozsiahlu prácu, o ktorej sa v slovenskej dialektológii málo vie. „V roku 1965 pribudlo excerpovaním vlastných nárečových textov ďalších 20.000 lístkov. Dovedna má Slovník 175.000 vyplnených slovníkových lístkov z oblasti celého východného Slovenska. Teraz ich už bude treba event. ďalej dopĺňovať, triediť, abecedne prepísať a dať do tlače. Tento *tezaurus východoslovenských nárečí* ostane na katedre a bude sa postupne ešte rozmnožovať ďalšími jednotkami, slovami. Plánovaná úloha bola v podstate splnená.“

Táto rozsiahla kartotéka, v ktorej je ukryté lexikálne bohatstvo východoslovenských nárečí, ostala v archíve Katedry slovenského jazyka a literatúry FF UPJŠ a v ďalších rokoch sa v práci nad slovníkom už nepokračovalo. Bola veľká škoda, že katedra neposkytla celú túto kartotéku Jazykovednému ústavu Ľudovíta Štúra SAV, kde sa už od začiatku sedemdesiatych rokov pracovalo nad koncepciou Slovníka slovenských nárečí (Veda, I. zv., 1994, II. zv. 2006).

(2) **Štúdie o východoslovenských nárečiach**, úloha čís. 27.02.-4b, zač. 1954 – koniec 1965, koord. akad. B. Havránek. „Plánovaná úloha splnená. Získal sa ďalší nárečový materiál a najmä lexikálne a slovotvorné dotazníky Ústavu slovenského jazyka Slovenskej akadémie vied

znalec týchto dialektov východoslovenského pôvodu: *Атлас українських говорів Східної Словаччини*. (Навукове і картографічне доопрацювання та упорядкування З. Ганудель – І. Ріпка – М. Сополіга.) Vydalo Slovenské pedagogické nakladateľstvo v Bratislave – Oddelenie ukrajinskej literatúry v Prešove, 1991. 552 s.

¹⁵ Tóvik, Š.: *Členenie a charakteristika gemerských nárečí (So 6 mapami)*. In Štolc, J. (red.): *Jazykovedné štúdie*. 2. Dialektológia. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1957, s. 86-120.

z viacerých východoslov. obcí, mapovalo sa, aby sa mohlo prikrčiť k podrobnému členeniu východoslovenských nárečí. Pôvodná časť len o slovníku bola rozšírená aj na javy hláskoslovné a tvaroslovné i slovotvorné a syntaktické, nakoľko počas prípravy obsiahlej štúdie odpadol spolupracovník prof. dr. J. Štolc, ktorý túto časť mal vypracovať.“

Výsledky riešenia tejto úlohy Š. Tóvik publikoval v dvoch štúdiách. *Východoslovenské nárečia. (Úvod do ich ďalšieho výskumu a štúdia.)* In: Nové obzory. Spoločenskovedný zborník východného Slovenska. 7. Red. I. Sedlák. Košice, Východoslovenské vydavateľstvo, 1965, s. 235-268, rus. a nem. res. s. 268.

Nárečie Prešova. In Dejiny Prešova. 2. Košice, Východoslovenské vydavateľstvo, 1965, s. 319-325.

(3) **Štúdie o jazyku starých písomných pamiatok**, čís. 27.02 -4c, koord. akad. B. Havránek.¹⁶ „Plánovaná úloha na rok 1965 splnená. Riešiteľ opísal tzv. Štítlické štatúty z r. 1610 a asi 150 listín banických, vlastných i nevlastných a napísal 1 štúdiu o jazyku tzv. Muránskych cirkevno-obecných artikuloz z r. 1585.“

V závere správy sa Š. Tóvik sťažuje na nedostatok času a odbornej pomoci, pretože mu pomáhali iba pomocné vedecké sily. Jeho návrh na vyplácanie honoráru za odbornú prácu pre pomocné vedecké sily v čase letných prázdnin však vedenie fakulty neprijalo.

Toto sú veľmi dôležité fakty o tom, aký široký bol výskumný záber prof. Š. Tóbika, ako sa trápil s nedostatkom odbornej pomoci, pretože katedra slovenského jazyka a literatúry, ktorú založil a viedol od svojho vzniku v roku 1952, sa len budovala a každý člen mladého pracoviska mal svoje riešiteľské úlohy a vedeckovýskumné plány. Jeho jedinými pomocníkmi boli pomocné vedecké sily a kancelárske sily, ktoré navrhoval preradiť do kategórie odbornej sily. Aj tento jeho návrh bol zamietnutý.

Od roku 1959, keď bola zriadená Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, sa okruh bádateľských tém Š. Tóbika rozšíril o šafárikovskú problematiku, vďaka čomu jeho výskum získal slavistický rozmer. Najprv publikoval rozsiahlu štúdiu *Šafárikov jazyk*,¹⁷ v ktorej podrobil analýze nielen jazyk svojho slávneho gemerského rodáka a spoluzakladateľa slavistiky, ale aj jeho názory na slovenčinu a na jej miesto v rodine slovanských jazykov. Táto téma bola aktuálna, keďže zborník, v ktorom text bol uverejnený, vyšiel pri príležitosti V. medzinárodného zjazdu slavistov 1963 v Sofii. V roku 1966 vydáva monografiu *Šafárikov a Kollárov jazyk. (Príspevok k vývinu českého a slovenského spisovného jazyka v období národného obrodovania)*, ktorá prináša charakteristiku doby a jazykových pomerov na Slovensku v období Šafárikovej a Kollárovej mladosti, názory týchto dvoch veľkých Slovákov na vzťah slovenčiny a češtiny, na jazykovú prax v ich období, charakteristiku Kollárovho a Šafárikovho jazyka z hľadiska dynamiky jazykového vývinu v období národného obrodovania. Bola to jediná monografia, ktorá vyšla za života prof. Š. Tóbika.

Ani táto problematika nie je zahrnutá medzi výskumné témy z rokov 1954 – 1965, o ktorých sme hovorili v predchádzajúcich riadkoch. Bola to ďalšia digresia od jeho plánov napísať a vy-

¹⁶ Začiatok a koniec riešenia tretej úlohy autor neuvádza. Všetky tri úlohy majú rovnaké číslo i toho istého hlavného koordinátora. Preto sa domnievame, že môže ísť o rovnaký rok začiatku i konca riešenia úloh (zač. 1954 – 1965). Našu domnienku potvrdzuje jeden bibliografický údaj o publikovaní štúdie z problematiky výskumu starých písomných pamiatok. Porov. Tóvik, Š.: Zo Štiavnických listov z r. 1529 – 1600. In Pauliny, E. (ed.): Jazykovedné štúdie. 6. Štúdie a pramene k dejinám jazyka slovenskej národnosti. Bratislava, Vydavateľstvo SAV, 1961, s. 259 – 266.

¹⁷ Tóvik, Š.: Šafárikov jazyk. In Tóvik, Š. (red.): Sborník Šafárikovský, venovaný z príležitosti 100. výročia smrti P. J. Šafárika V. medzinárodnému sjazdu slavistov v Sofii 1963. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1962, s. 91-190.

dať kompendium o gemerských nárečiach.¹⁸ Výskum gemerských nárečí mal centrálné miesto vo vedeckovýskumnej činnosti prof. Š. Tóbika počas celého jeho života. Bola to téma, ku ktorej sa vždy rád vracal a ktorej sa venoval aj napriek pribúdajúcim novým výskumným úlohám, ktoré rozširovali jeho bádateľský záber a ktoré zabraňovali tomu, aby dokončil a vydal svoje dva takmer hotové rukopisy. Keď si uvedomíme, že na všetky úlohy, ktoré mu plynuli z jeho akademických, pedagogických a vedeckovýskumných povinností, bol sám a že jedinými jeho pomocníkmi, ako sme uviedli, bolo zopár pomocných vedeckých síl z radov poslucháčov slovenského jazyka a literatúry a jedna administratívna sila, o to viac musíme vyjadriť obdiv k jeho dielu, ktoré aj napriek nepriazni osudu napísal. Zasluguje si preto našu úctu a uznanie.

V *Encyklopédii jazykovedy*¹⁹ je uverejnené heslo **Tóvik, Štefan**, v ktorom sa okrem stručných životopisných údajov uvádza ako jediná jeho monografia *Šafárikov a Kollárov jazyk*. Ani zmienka tam nie je o tom, že v rukopise ostalo jeho veľdielo *Gemerské nárečie I. Gemerská nárečová čítanka* (s členením, charakteristikou a mapami). (663 s.). a *Gemerské nárečie II. (Nárečia juhozápadného Gemera. Hláskoslovie)* (728 s.), ktoré malo vyjsť vo vydavateľstve Obzor v roku 1971 a 1974 v rámci edície *Gemerské vlastivedné pohľady* pri Gemerskej vlastivednej spoločnosti so sídlom v Rimavskej Sobote. Rukopis celého dialektologického diela odovzdal Š. Tóvik tesne pred svojou smrťou do redakcie vydavateľstva. O tom sa predsa vedelo nielen na Katedre slovenského jazyka a literatúry FF UPJŠ, ktorú dlhé roky budoval a viedol, ale aj v širších jazykovedných kruhoch na Slovensku. Naozaj sa už v tom čase nepredpokladalo, že rukopis sa raz nájde a že uzrie svetlo sveta v podobe piatich tlačných kníh? Istý anonymný vydavateľ starých tlačí napísal priam prorocké slová: dielo, ktoré ostalo v rukopise, akoby ani nejestvovalo.

Monografia *Nárečia juhozápadného Gemera*, ktorá vychádza v dvoch častiach, je súčasťou kompendia o gemerských nárečiach *Gemerské nárečia I – III*, ktoré napísal prof. Štefan Tóvik v rozpätí rokov 1929 – 1969. Celý dialektologický spis autor zanechal v rukopise, nedožil sa „ovocia svojej celoživotnej tvrdej roboty“, ako napísal J. Štolc.²⁰ Spis vychádza až po mnohých rokoch od svojho vzniku a zaradil sa medzi základné práce o gemerských nárečiach, na ktoré sa bude musieť odvolávať a z ktorého bude musieť čerpať každý ďalší bádateľ týchto dialektov. Zároveň dielo zaplnilo biele miesto na mape výskumu a poznania slovenských nárečí z jazykovozemepisného hľadiska. Gemer už viac nepatrí k tým regiónom Slovenska, ktoré nemajú podrobnú monografiu o svojich archaických a bohato diferencovaných nárečiach. Tá vnútorná diferenciácia gemerských nárečí je svedectvom interných vývinových procesov prebiehajúcich v starej slovenčine v období medzi 10. – 15. stor. Kompendium o gemerských nárečiach, ktoré postupne vychádza vo Vydavateľstve Prešovskej univerzity, je nevyčerpatelným prameňom poznania súčasného stavu gemerských dialektov a zároveň aj slovenského jazyka a jeho interného vývinu. Kompendium o gemerských nárečiach je tiež súčasťou kultúrneho dedičstva autorovho rodného Gemera i celého Slovenska.

¹⁸ Informáciu o tom, že Š. Tóvik plánoval vydať kompendium o gemerských nárečiach pozostávajúce z viacerých zväzkov, prináša po prvý raz J. Štolc, ktorý najlepšie poznal vedecké plány a túžbu vydať rozsiahle rukopisy prác o gemerských nárečiach svojho dlhoročného spolupracovníka a priateľa. „Tesne pred dosiahnutím šesťdesiateho roku svojho života pripravil na vydanie výber z gemerského materiálu, v ktorom podáva textový materiál z každej gemerskej lokality. Tento výber autor myslel ako prvý diel *plánovaného kompendia o gemerských nárečiach* a nazval ho *Gemerské nárečia I. Členenie s charakteristikou a čítanka*. Dielo vydáva Gemerská vlastivedná spoločnosť.“ (Štolc, J.: Univ. prof. PhDr. Štefan Tóvik zomrel. – *Slavica Slovaca*, 5, 1970, s. 103-104).

¹⁹ Mistrík, J. et al.: *Encyklopédia jazykovedy*. Bratislava: Obzor, 1993, s. 455.

²⁰ Štolc, J., c. d., 1970, s. 103.